

شاخص‌های انتخاب شهردار و مدیران شهری مطلوب

آنچه در سعادت جامعه نقش اساسی دارد، شایستگی و جامع‌الشرایط بودن مدیران و کارگزاران آن جامعه است. انتخاب کارگزاران و مدیران اصلح، سزاوار توجه و بررسی فراوان است و باید معیارهایی برای سنجش افراد و انتخاب ایشان در نظر گرفته شود. مسلماً معیارهای سنجش در هر جامعه باید متناسب با ارزش‌ها و جهان‌بینی آن جامعه تعریف شود. جهان‌بینی مادی منحصر به جهان ماده می‌باشد ولی در جهان‌بینی اسلامی، هم این جهان و هم آخرت مورد توجه است و این تفاوت در جهان‌بینی از تمایزات مدیریت اسلامی با مدیریت غربی می‌باشد.

با توجه به وجود بیش از ۱۳۰۰ شهر در کشورمان شهرداری به عنوان مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نهاد شهری، نقش مهمی در زندگی روزمره مردم یک شهر دارد و الزاماً یک شهردار موفق، شهرداری است که بتواند این تأثیر را در روند روزمرگی مردم ایجاد کند. جایگاه شهردار یک شهر به دلیل اهمیت بالای آن نیازمند دقت نظر در انتخاب فردی است که قرار است سکان هدایت یک شهر را طی ۴ سال در اختیار گرفته و آینده آن را رقم بزند. لذا اهمیت انتخاب شهردار یک شهر توسط منتخبین شورا بایستی با در نظر گرفتن شاخص‌های کلیدی و معیارهای اصولی و با در نظر گرفتن شرایط اختصاصی هر شهر باشد و در صورتی که این انتخاب بر اساس چهارچوب مشخص شاخص‌ها نباشد می‌تواند ضرر و زیان جبران‌ناپذیری بر شهر وارد کند. بر این اساس ارائه و به کارگیری شاخص‌های انتخاب شهردار جهت رسیدن به انتخابی آگاهانه می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد. در مدیریت اسلامی، برای یافتن معیارهای مناسب سنجش افراد، سخنان امیرالمومنین (ع)، منبع ارزشمندی است زیرا سخن آن حضرت به دلیل معصوم بودن ایشان خالی از خطا و لغزش است. همچنین آن حضرت خود تجارب گران‌قدری در زمینه خلافت مسلمین داشته و بر سرزمین گسترده اسلامی آن زمان حکومت نموده‌اند.

در این یادداشت سعی شده است شاخصه‌هایی برای انتخاب شهردار مقبول، پیشنهاد گردد. برخی از این شاخصه‌ها در قوانین مختلف مشخص شده است که از آن‌ها می‌توان به عنوان مشخصه‌های عمومی یاد کرد و برخی از شاخصه‌ها که توسط متخصصان، بزرگان و یا مردم (برخاسته از پژوهش‌هایی مرتبط) عنوان شده است و به عنوان شاخصه‌های خصوصی شناسایی شده‌اند که پس از ارزیابی‌های صورت گرفته به عنوان شاخص‌های تخصصی پیشنهاد گردیده است.

شاخصه‌های عمومی شهردار بر اساس قانون کشوری

بر اساس ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی شرایط احراز تصدی سمت شهردار مصوب ۱۳۷۷/۰۶/۱۱ کسانی را می‌توان به سمت شهردار انتخاب نمود که دارای شرایط زیر باشند:

- الف - تابعیت جمهوری اسلامی ایران.
- ب - حتی المقدور متأهل و دارای حداقل ۲۵ سال سن و ۵ سال سابقه اجرایی در موقع انتخاب شدن.
- پ - انجام خدمت وظیفه عمومی (دوره ضرورت) یا داشتن معافیت دائم در زمان صلح.
- ث - دارا بودن حسن شهرت.
- ج - داشتن توانایی جسمی و روحی برای انجام کار.
- چ - نداشتن محکومیت کیفری که مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی باشد.
- ح - دارا بودن تحصیلات و تجربه به شرح زیر:
حداقل تحصیلات کارشناسی برای شهرداری‌های درجه (۱ تا ۶).
- حداقل تحصیلات کارشناسی با گرایش‌های مشخص شده توسط وزارت کشور برای شهرداری‌های درجه (۷ تا ۱۰).
- برای شهرداری‌های درجه (۱۱ و ۱۲) حداقل تحصیلات کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) با گرایش‌های مشخص شده توسط وزارت کشور.

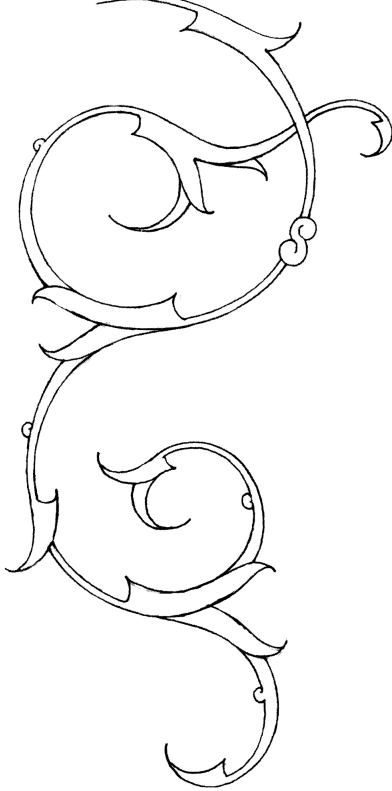
ویژگی‌های مدیران از دیدگاه حضرت علی (ع) در نهج البلاغه

وقتی حضرت امیرالمومنین علی (ع)، مالک اشتر نخعی از یاران خود را به امارت مصر منصوب نمود، به او فرمانی در قالب یک نامه نوشت. این نامه (نامه ۵۳ نهج البلاغه) بی‌تردید

محسن نظر پور

دکتری مدیریت اقتصاد ملی
واحد ریاست دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی

از مهم‌ترین اسناد سیاسی حقوق اسلامی و خصوصاً شیعه می‌باشد. در این نامه که به نوعی به قانون اساسی اسلامی اشاره می‌نماید، ویژگی‌های حکومت اسلامی، حاکم اسلامی، حقوق شهروندان، رابطه دولت با شهروند و ... بیان شده است. خصوصیات و معیارهای مدیران در نهج البلاغه را می‌توان به سه دسته زیر تقسیم کرد: الف) معیارهای تخصصی: این دسته از معیارها، برای انجام موفقیت‌آمیز شغل لازم است. این معیارها معمولاً بین مدیریت اسلامی و مدیریت غربی مشترک است. معیارهای تخصصی عبارتند از:

علم و دانش - تجربه کاری - حسن تدبیر - سعه صدر - شایستگی و کفایت - نظم و انضباط - حسن سابقه - داشتن پشتکار و دوری از تنبلی - تندذهنی و داشتن حافظه قوی - پاکي و صلاحیت خانوادگی - داشتن قدرت تشخیص و تجزیه و تحلیل - آینده نگری - بلندی همت - قدرت و توانایی - استقامت در برابر مشکلات - قاطعیت - شجاعت

ب) معیارهای ارزشی: این دسته از معیارها شامل مجموعه‌ای از رفتارهای قابل قبول جوامع انسانی می‌باشد که در اکثر جوامع ممکن است قابل قبول باشد و به نام ارزش‌های جهانی نیز شناخته می‌شوند. معیارهای ارزشی عبارتند از:

سخت‌کوشی - وفاداری - تواضع و فروتنی - تسلط بر خشم - عدالت و انصاف - گشاده رویی - میانه روی در درستی و نرمی - امانتداری - رفق و مدارا - عنایت به کارکنان - صبر و بردباری - طرد سخن چین - طرد چاپلوس - خوش بینی نسبت به دیگران - عیب پوشی و پرهیز از عیب جویی - ارتباط مستقیم با کارکنان - پرهیز از غرور و تکبر - گذشت و پوزش پذیری - وفای به عهد - جاذبه و دافعه - صداقت - اعتماد به نفس - مشورت کردن - احتیاط و دقت در قضاوت

ج) معیارهای مکتبی: معیارهای مکتبی ریشه در مکتب اسلام و مدیریت اسلامی دارد. جایگاه و مفهوم انسان در دو مکتب الهی و مادی، معیارها و ملاک‌های انتخاب افراد در مناصب و مدیریت‌ها را نیز شکل می‌دهد به طوری که در مکتب تیلورسیم به انسان به عنوان (گوریل باهوش) و در مکتب اسلامی به عنوان (خلیفه خدا) نگریسته می‌شود. در مدیریت اسلامی هدف صرف تولید نیست و غایت، تعالی انسان می‌باشد. همان تفاوت‌هایی که بین مدیریت اسلامی و مدیریت علمی وجود دارد، به تفاوت‌هایی در معیارهای انتخاب و انتصاب افراد منجر می‌شود؛ لذا در اسلام معیارهای ارزشی و مکتبی اهمیت و گستردگی فراوانی پیدا می‌کند. معیارهای مکتبی عبارتند از:

تقوی - امید به پاداش الهی داشتن و بیم‌ناک از عذاب او بودن - توانایی در کنترل نفس - توکل بر خدا - قیام به وظیفه - حق‌گرای - مسئولیت در قبال جامعه - مهریانی با ضعيفان و قاطعیت با قدرتمندان - خیرخواهی - داشتن آرمان - اهمیت دادن به نماز - عبرت از گذشتگان - یاور ظالمان نبودن - امتیاز ندادن به خویشان و اطرافیان - صرفه‌جویی در اموال عمومی - عدم همکاری در اعمال خلاف - پرهیز از سوء استفاده از مقام

شاخص‌های انتخاب شهرداران از دیدگاه مقام معظم رهبری

- بر اساس بیانات و رهنمودهای مقام معظم رهبری می‌توان ویژگی‌های مطلوب شهرداران را از موارد بیان شده در زیر به دست آورد.
- در انتخاب شهرداران و دهیاران، مهم‌ترین خصوصیتی که باید رعایت شود، کاردانی و صلاحیت‌های دینی و انقلابی است. شوراهای اسلامی در این انتخاب مهم لازم است به امانتداری و تدبیر و توانایی اجرایی این برگزیدگان کمال اهتمام را بورزند.
 - شوراهای شهر و شهرداران سراسر کشور باید امانتدار «رأی، اعتماد، محیط زندگی و اخلاق و فرهنگ مردم» باشند که یکی از مصداق‌های مهم امانتداری رأی مردم، انتخاب شهرداران «امین، قابل اعتماد، با کفایت، پاک‌دامن، متدین، شجاع، ساده زیست، مردم‌دار و مقید به انضباط مالی» است.
 - ملاک این گزینش (گزینش شهرداران و دهیاران)، باید امانت و دین‌داری، کفایت و کارآمدی، نجابت و حسن سلوک با مردم باشد.
 - شورای شهر، شهردار را تقویت کند؛ چون سربازی است که او را به وسط میدان فرستاده است؛ بنابراین باید پشت جبهه او را به‌طور کامل داشته باشد. آن سر باز هم خود را از ریشه و اصل و پایه خود منقطع نداند؛ متصل به آن جا و منبعث از آن جا بداند.

راهکارهای شهردار مقبول دفتر «برنامه اسکان بشر ملل متحد» بر اساس نظرسنجی از ساکنان ۵۰ شهر ایران

دفتر «برنامه اسکان بشر ملل متحد» با انجام نظرسنجی از ساکنان ۵۰ شهر ایران، ۱۵ معیار «شهردار مقبول» را شناسایی کرد. نتایج نظرسنجی از شکاف معنادار بین فعالیت مدیریت شهری و نیاز شهروندان حکایت دارد. پاسخ‌دهندگان با انتقاد از شهرهای «خودرو محور»، آن‌چه را شهرداران در قالب «تامین رفاه با ساخت بزرگراه»، عنوان می‌کنند، قبول ندارند. «معابر سبز برای پیاده‌روی، شهر کم‌ترافیک، دیجیتال، دسترسی فراگیر به حمل‌ونقل عمومی و فعالیت شفاف شهرداران» از جمله مطالبات شهروندان است.

این دفتر، با ارائه نسخه دستور کار جدید شهری به مدیران برای تحقق مطالبات ۱۵ گانه شهروندان، ۵ راهکار پیشنهاد کرده است. بر اساس این نسخه، شهروندان باید در جریان همه تصمیمات، مخارج و اقدامات شهرداری قرار بگیرند. برای این منظور باید حقوق عمومی و شهری تک تک ساکنان شهر به رسمیت شناخته شود و تصمیم‌گیری‌های شهرداری، دموکراتیک و شفاف باشد. در کنار این اقدامات، شوراهای شهر باید اجازه نظارت بر سیاست‌های اجرایی شهرداری را داشته باشند که این ۵ راهکار شامل موارد زیر است:

- حفظ سنت‌های شهری در کنار بهره‌مندی از مدرنیته.
- شهرهای امن، مطمئن و با راه‌های ارتباطی مناسب.
- تعادل منطقه‌ای و ارتباطات خوب با مناطق روستایی.
- شهرهایی سرسبز و با کارآیی انرژی بالا.
- شهرهایی ایده‌آل برای سکونت.